

Vooral Jan Hanlo heeft zich als zodanig verdienstelijk gemaakt. In *Een klok en profiel* treft men van beide soorten, van gevonden en gemaakte teksten, voorbeelden aan.

In een belangwekkend artikel in *De Gids* (1966, nr. 10) heeft Bernlef de intentie van hem en zijn barbaristische medestanders eens scherp geformuleerd: „Tegen (het) romantische beeld van gedicht en dichter verzetten zich op het ogenblik een aantal dichters, die niet langer op de weg van de „verdichting” willen gaan, maar het persoonlijke, unieke, vdragene willen vervangen door een anonieme, objectieve poëzie. In plaats van het „er staat niet wat er staat” willen zij „er staat wat er staat”, tegenover gesankteerde vaagheid controleerbare duidelijkheid, tegenover spekulatie informatie. Tegenover het gedicht wordt het Feit gesteld.” De tijd dat een dichter uit de woorden van zijn gedicht meerwaarde wist te putten, acht Bernlef voorbij.

Heel illustratief voor de *Barbarber*-poëzie is het humoristisch realistische werk van werkelijkheidsaanbidder K. Schippers, van wie tot nu toe twee bundels met teksten verschenen zijn: *De waarheid als de koe* en *Een klok en profiel*. Hij verwijt de „hogere” poëzie onhelderheid en oneksaktheid. Dat hij zo'n aantijging heel helder, heel precies en heel eenvoudig kan verwoorden, blijkt uit het volgende gedicht uit de bekroonde bundel:

Opening van het visseizoen.

Eindelijk buiten.

Water is water.

Riet is riet.

Een eend lijkt op een eend.

Maar nu begint mijn vader (62) weer.

Hij noemt waterhoentjes strijkbouten

en vindt dat de maan

ondergaat

als

de

zon.

Jan Cremer.

..... het jaar is 1961. Najaar en de bladeren vallen van de bomen. Op een koele ochtend loopt Onze Held langs een van Parijs' zonovergoten boulevards. In de veerkrachtig voortstappende gestalte, donkergebruind en met lichtblonde haren, zijn staalblauwe ogen priemend in de blikken van vrouwelijke voorbijgangers, die de in helblauw kostuum gestoken playboy verlangend nastaren, gehuld in een wolk van dure aftershave, herkennen wij Ons Fenomeen Jan Cremer...” Zo luidt de inzet van de tweede meedogen-

loze bestseller in de Nederlandse literatuur *Ik Jan Cremer 2*. Na enig geharrewar hebben B. en W. van Amsterdam alsnog besloten de Prozaprijs 1967 toe te kennen aan de schrijver (of enkel materiaalverschaffer?) van dit boek, Jan Cremer. De moeïjkheden rond deze prijs vonden hun oorsprong in het jury-rapport, dat volgens de wethouder van kunstzaken een verschil in opvatting over de normen van literatuurbewoording demonstreerde. Twee juryleden, namelijk Johan Phaff en H.U. Jessurun d'Oliveira, waren voor de bekroning van Jan Cremer, maar het derde lid, Huugh Kaleis, wilde de prijs toekennen aan Renate Rubinstein. Kaleis diende een minderheidsrapport in, waarin hij zich in nogal felle bewoordingen uitte over een bekroning van Cremer, wiens werk hij niet tot de literatuur wenst te rekenen. Vanzelfsprekend had het kollege van B. en W. het oordeel van de jurymeerderheid onmiddellijk moeten volgen. Omdat het kollege door een jury te benoemen de beoordeling uit handen heeft gegeven, mag het op geen enkele wijze meer als arbiter optreden in geschillen tussen kritici. Bij de definitieve beslissing heeft een brief van de commissie voor Toneel en Letterkunde uit de Kultuurraad de doorslag gegeven. Hierin werd gekonstateerd dat de meerderheid van de jury „met overleg en uitzonderlijke toewijding is te werk gegaan”. Het klinkt alleszins fraai. In het meerderheidsrapport, dat treft door zijn knappe, intelligente formulering, wordt Cremer met de beroemde Wladimir Nabokov in verband gebracht. Dat is zonder meer een overdreven konstatering. In een recensie in *Vrij Nederland* van 31 december 1966 bestond een lid van de Amsterdamse Kunstraad, Rein Bloem, het zelfs Cremer's tweede boek met *Ulysses* van James Joyce te vergelijken en wel op een aantal punten: net als in *Ulysses* (de niertjes van mr. Bloom) kan de lezer ook in dit boek watertanden bij de vreetpartijen. „En ook de commentaren, de versnellingen en vertragingen, de catalogussen, de verschillende technieken komen overeen.” De kritikus besloot zijn bespreking met de volmaakt heldere karakteristiek: „*Ik Jan Cremer 2* is meer dan action-writing, het is een levensgroot ding.” Deze verregaande staat van opwinding heeft me indertijd erg verbaasd, nadat ik met moeite het hele boek had uitgelezen. Er staan hele pakkende stukken in het boek; zo heb ik genoten van de tocht van Onze Held op zijn Harley Davidson door Noord-Afrika, een ongeveer 100 blz. tellende boeiende reportage, waarin Jan Cremer zijn niet geringe vertellerscapaciteiten en zijn humor demonstreert; verder bevat het boek een aantal kostelijke grappen. Ter illustratie citeer ik een bijzondere: „Diverse internatio-

nale boekrecensenten schreven over mijn eerste boek dat mijn vrouwen altijd zulke supervrouwen waren, met bv. altijd volmaakt rechtopstaande borsten. Daarom zal ik ze een beetje laten hangen. Zodat de H.H. Critici weer tevreden kunnen zijn met hun vrouwtjes". Maar de lektuur van het overgrote deel van het boek - het telt maar liefst 445 pagina's - vond ik een ronduit oninteressante bezigheid, hoewel stukken minder vervelend dan *Ik Jan Cremer 1*.

Als dit boek werkelijk een hoogtepunt is in het moderne Noordnederlandse proza, dan is het peil beslist middelmatig. Maar ik verdenk er de heren van de jury van dat ze voor enig stuntwerk hebben willen zorgen! Jammer dat Vlaamse auteurs niet voor de Prozaprijs van de gemeente Amsterdam in aanmerking kunnen komen.

Anton Claessens

Looten-hulde te Brussel.

Ter gelegenheid van de tweede uitgave van *Liturgies flamandes* had op 8 december 1967 in het cultureel centrum „Caryatide” een Looten-avond plaats, waarbij de uit Parijs overgekomen Frans-Vlaamse dichter zelf aanwezig was. Marc Eemans, voorzitter van de Brusselse groep „Kunst en Poëzie” die mede de avond had georganiseerd, leidde in. Namens de Waalse Penklub huldigde Pierre Bourgeois het Vlaamse genie in Loo-

ten en omschreef zijn taal - vol Vlaamse klankcombinaties en alliteraties - als „une protestation contre la sécheresse académique de la langue française”. De dichter Albe bracht een groet van de Vlaamse Penklub en omschreef hierbij Lootens geschriften als „lijf aan lijf gevechten met woord en syntaxis”.

Na hulde gebracht te hebben aan Vital Celen als „zoeklicht op Looten” en het beeld van de Schelde als „machtige schakel tussen vele uitersten” opgeroepen te hebben, belichtte Bert Peleman Lootens werk vanuit vier ontmoetingen met hem. Een bezoek op zijn appartement te Parijs bracht hem het besef dat Looten het ongecompromitteerd Vlaming-zijn had weten te verbinden met het aristokratische element uit Frankrijk. Een tweede maal troffen ze elkaar in Lootens woning te Sint-Winoksbergen - „t Herlevend Huis” - waar de dichter zich opsluit in één van de torens die het bezit; maar het is geen ivoren toren, aldus Peleman, want zijn werk is - ondanks de hermetische, pythische taal - volksgericht naar de inhoud, waarbij het magische woord „Flandre” niet meer het geografische Vlaanderen dekt, maar het Vlaanderen van de droom, van de mystiek. Na een ontmoeting te Duinkerke (de kaper Looten!) aangehaald te hebben, herinnerde spreker aan een Scheldetocht die ze samen van Antwerpen tot St.-Amands hadden ondernomen, hetgeen weer een aantal beschouwingen over Lootens poëzie uitlokte: die is fascinerend, obsederend, ze maakt u duizelig, ze roept de „magie rouge” van De Ghelderode op. Looten is een permanente explosie, zo besloot Peleman.

Na een paar geschenken in ontvangst te hebben genomen dankte Looten en riep op wat Vlaanderen voor hem betekende, niet alleen een „retour aux sources”, maar ook een „retour aux amis”, waarbij hij even stilstond bij zijn twee overleden vrienden Vital Celen en De Ghelderode („lui aussi écrivait en flamand avec des mots français”). Hij zei diep getroffen te zijn geweest („chatoé”) toen hij de Nederlandse „overzetting” van zijn gedichten zag, zoals Willy Spillebeen dit had gedaan. Hijzelf was namelijk tot zijn achtste jaar volledig in het Vlaams opgevoed geweest, maar had later de kontakten met de taal verloren, ook door de opkomst in België van het algemeen Nederlands, „cette aristarchie du flamand”. Hij belooft de het te zullen leren, „je devrai finir par là”. Looten eindigde met de woorden: „Vous avez invité avant tout un Flamand, lié par la fibre totale que je nourris.”

In de loop van de avond werden gedichten van Looten, in de Nederlandse versie van W. Spillebeen, voorgedragen door Magda Eeckhout.

Frits Pittery